

Aan de zee van Tiberias

Periodethema: lijden, sterven en opstanding
Johannes 21

a. Jezus' verschijning aan de discipelen (Joh. 21: 1-8)

UITLEG VAN DE TEKST

De discipelen hadden de opdracht gekregen om naar Galilea te gaan. Daar zouden ze Jezus na Zijn opstanding ontmoeten. Dat had Hij hen al voor Zijn lijden verteld (Matth. 26: 32). Toen de Heere Jezus was opgestaan, gaven de engelen in het lege graf aan de vrouwen dezelfde boodschap mee, dat de discipelen naar Galilea moesten gaan, daar zouden ze Jezus zien (Matth. 28: 7 en 10). Nadat de opgestane Christus twee keer aan Zijn discipelen is verschenen in Jeruzalem (zonder en met Thomas), gaan de discipelen in gehoorzaamheid aan het bevel van hun Meester naar Galilea. In Joh. 21 treffen we hen aan bij het meer van Galilea of de zee van Tiberias. Dat is voor hen geen onbekend gebied. Vele discipelen hebben hier gewoond en gewerkt. Hier zijn ze zo'n drie jaar geleden ook door de Heere Jezus geroepen om vissers van mensen te worden. Niet alle discipelen zijn aanwezig. Vers 2 vermeldt ons een zevental, waarvan er vijf nader aangeduid worden: Simon Petrus, Thomas of Didymus (tweeling), Nathanaël van Kana in Galilea (en dus niet een ander Kana), de zonen van Zebedeüs, dat zijn de evangelist Johannes zelf en zijn broer Jakobus en twee andere discipelen van de Heere Jezus, die niet met name genoemd worden. Simon Petrus neemt het initiatief om te gaan vissen. Wachten duurt immers lang en zo kan de tijd op een zinvolle manier worden doorgebracht. We moeten hierbij ook bedenken dat het levensonderhoud waarin ze met de Heere Jezus werden voorzien tijdens Zijn omwandeling nu voor hen ontbrak.

Om toch in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien, besluit Petrus zijn oude beroep weer op te nemen. De anderen gaan met hem mee. Van Johannes en Jakobus is ook bekend dat ze van beroep vissers waren. Ondanks het feit dat ze ervaren vissers zijn en ook op het beste tijdstip vissen, vangen ze in die nacht echter niets. Wat een teleurstelling. Als ze terugkeren bij het aanbreken van de dag staat de Heere Jezus op oever. De omschrijving dat Hij daar 'staat' getuigt van dezelfde bijzondere manier van openbaren als bij de vorige twee verschijningen, toen Hij plotseling in het midden van de discipelen 'stond' (Joh. 20: 19 en 26). De discipelen zien Hem, maar herkennen Hem niet. Is dit een gevolg van de ochtendschemering of van het feit dat ze nog een eind van de kust verwijderd waren? De Bijbel zwijgt daarover. Het is bij deze verschijning evenals bij Zijn verschijning aan Maria Magdalena en de Emmaüsgangers: hun ogen werden hoe dan ook gehouden, dat zij Hem niet kenden. Uit de mond van deze Vreemdeling klinkt een vraag: 'Kinderkens, hebt gij niet enige toespisjs?' Jezus spreekt ze niet aan met discipelen, maar met kinderen of jongens, zoals een vader in liefde zijn zonen toespreekt. Het zijn geen kinderen in leeftijd, maar het zijn kinderen die God Hem gegeven heeft, die Hij duur gekocht heeft met de prijs van Zijn bloed. Hij vraagt ze om wat toespisjs. Hiermee wordt bedoeld: iets om als aanvulling bij het brood te eten. In dit geval vis. Hij vraagt het op een manier waarin Hij laat uitkomen dat Hij een ontkenkend antwoord verwacht: 'Hebt gij niet enige toespisjs?' Kort luidt hun antwoord: 'Nee.' Zonder verklaring. Ze kunnen deze Man op de oever zelfs geen visje aanbieden.

Als ze erkennen dat ze niets gevangen hebben, krijgen ze van de Vreemdeling op de oever een opdracht, die tegen al hun gezonde vissersverstand indruist: 'Werpt het net aan de rechterzijde van het schip en gij zult vinden.' Dan zullen ze niet vangen, maar vinden waar ze de hele nacht naar hebben uitgekeken en waar Hij Zelf om had gevraagd. Hoewel ze de hele nacht niets gevangen hebben en de nacht voorbij is, gehoorzamen ze zonder tegenspreken het bevel van de Vreemdeling. Ze werpen het net uit en het net raakt vol met vis. Zoveel vis zit erin, dat ze het net niet eens meer kunnen voorttrekken. Johannes, de discipel die Jezus lief had, ziet door dit wonder dat die Man op de oever niemand anders kan zijn dan de Heere Zelf. Misschien heeft deze wonderlijke visvangst hem herinnerd aan de vorige, die beschreven staat in Luk. 5. Johannes zegt tegen Petrus: 'Het is de Heere!' Als Petrus dat hoort, doet hij, spontaan en impulsief als hij is, meteen zijn opperkleed aan, omgordt het met een band en springt overboord om zo snel mogelijk bij de Heere Jezus te zijn, Die zo'n honderd meter (tweehonderd ellen) van hem vandaan is. Dat hij 'naakt' was, betekent dat hij alleen zijn onderkleed of hemd droeg. Wanneer de andere discipelen met het scheepje het volle net naar de kant slepen, waadt Petrus als eerste en enige naar de Heere Jezus, terwijl juist hij degene is die Zijn Meester driemaal verloochend heeft. Maar de liefde drijft dan toch uit. Die liefde, waarvan hij straks mag belijden dat hij Jezus liever heeft dan de broederen, ja, liefheeft boven alles!

TER OVERWEGING

- Nadat de opgestane Christus al twee keer aan Zijn discipelen verschenen is, openbaart Hij Zich bij de zee van Tiberias opnieuw aan hen. Wat spreekt hieruit een liefde voor Zijn volgelingen, die Hem bij Zijn gevangenneming allemaal hebben verlaten. Ook in onze tijd laat Hij Zijn volgelingen, degenen die Hem hebben lief gekregen, niet in de steek. Ondanks hun zonden komt Hij tot ze in het gewaad van Zijn Woord om hen te vertroosten, te vermanen of te onderwijzen. Door Zijn verschijningen geeft Hij aan Zijn discipelen een duidelijk bewijs van Zijn opstanding, maar ook onderwijs over hun toekomstige taak.
- Het is niet toevallig dat de discipelen die nacht niets vangen. Toeval bestaat niet. De Heere laat hen niets vangen en die morgen moeten ze ook hun gebrek en hun onmogelijkheid om iets te vangen erkennen. De Machtige confronteert hen met hun eigen onmacht. Ze staan met lege handen. Maar is dat het moment niet waarop Hij Zich bij voorkeur wil bekendmaken? Waar niets is, wil Hij alles geven. Hij laat hen dan ook zien hoe ze in gehoorzaamheid aan Zijn Woord en in afhankelijkheid van Hem op een grote vangst mogen rekenen.

In de moeitevolle en vergeefse vistocht kunnen we ook het beeld zien van de moeitevolle en vaak vergeefse arbeid bij het vissen van mensen. Gelukkig staat de Heere voor de vangst in. Zoals Hij alle macht heeft over de vissen, zo beschikt Hij ook over de mensen. Wat bij de mensen onmogelijk is, is mogelijk bij God! Als we ook op de zondagsschool in gehoorzaamheid aan Zijn Woord, in afhankelijkheid van Hem en in vertrouwen op Hem het net van het evangelie uitwerpen, zullen we vangen. Onze arbeid zal niet ijdel zijn in de Heere.

- Het is opmerkelijk dat Petrus niet zomaar in zijn onderkleed of hemd naar de Heere Jezus toegaat. Ondanks dat dit gemakkelijker was geweest in het water, wil hij niet 'halfnaakt' voor de Heere verschijnen. Hij heeft eerbied voor de Heere. Daarom trekt hij zijn opperkleed aan. Hier mogen we best een les uit trekken. Als we een bezoek aan de koning mochten brengen, zouden we ons netjes aankleden. Dat geldt nog veel meer als we naderen tot de Koning der koningen. Als we zitten in Gods huis, maar ook als we bezig zijn met Gods Woord, bijv. op de zondagsschool of catechisatie, past ons eerbied wat ook tot uiting komt in hoe we ons kleden.

b. Jezus' nodiging tot de maaltijd (Joh. 21: 9-14)

UITLEG VAN DE TEKST

Als de andere discipelen na Petrus ook aan land komen, ontdekken ze het tweede wonder. Ze zien een kolenvuur, waarop klaargemaakte vis ligt te bakken, en brood. Dit alles bij de Heere Jezus, Die Zelf om vis gevraagd had! Voordat ze gaan eten, geeft de Heere Jezus aan de discipelen eerst de opdracht om voor de vangst te zorgen. Normaal werd na de visvangst het net altijd in het schip geleegd en wierp men de kleine visjes terug in het water, terwijl de grote vissen in het schip bleven liggen. Aangezien het net nu te zwaar was om aan boord te hijsen, was dit sorteren nog niet gedaan. Het net hing nu nog achter het schip. De Heere Jezus vraagt hen om van de vissen, die ze gevangen hebben, wat te brengen. Dit betekent niet dat ze nodig zijn en gebruikt zullen worden voor de maaltijd. Nee, er hoeft niets van hen bij. De Heere heeft alles gereed! Opnieuw is het Petrus, die als eerste naar het schip gaat en het net op het strand trekt. Het net zit vol met vis. Als de discipelen ze hebben gesorteerd, blijken er 153 grote vissen te zijn. Misschien wel een vissersrecord! Dit getal 153 heeft geen bijzondere betekenis, wel wordt met dit aantal de grootte van deze wonderbare visvangst aangeduid. Dit wonder wordt nog vergroot door het feit dat, ondanks deze grote hoeveelheid, het net niet scheurt.

Na de sortering en telling van de vis nodigt Jezus hen tot de maaltijd: 'Kom herwaarts, houd het middagmaal.' Uit de opmerking in vers 12 dat niemand van de discipelen aan Jezus durfde vragen wie Hij is, blijkt dat ze Hem niet zomaar konden herkennen, wat al vaker na Zijn opstanding bleek. Zijn opstandingslichaam is blijkbaar anders dan Zijn vorige aardse verschijning. Hun schroom om Hem openlijk te vragen wie Hij is, komt omdat ze in hun hart weten dat het de Heere is. Als de gastheer neemt de Heere Jezus het brood en de vis en geeft het aan Zijn discipelen. Hij, Die voorziet in een vol net, Die voorziet in voedsel voor de maaltijd, wil ze leren dat ze zonder Hem niets kunnen doen. Of Hij Zelf heeft meegegeten, wordt niet vermeld. De evangelist Johannes sluit dit gedeelte af met de mededeling dat dit al de derde keer was dat Jezus verschenen was aan Zijn discipelen na Zijn opstanding.

TER OVERWEGING

- De Heere vroeg de discipelen om enige toespijs. Dat was om hen met hun gebrek en onmacht te confronteren. Zelf heeft Hij niets van hen nodig. Dat blijkt wel als ze aan land komen. Alles staat klaar, zonder dat ze er iets aan gedaan hebben. Hij heeft hun arbeid niet nodig. Is dat niet een prachtig beeld van hoe de Heere handelt met Zijn kinderen? Hij ontvangt ze met Zijn gaven, die Hij in de weg van lijden, sterven en opstanding bereid heeft, zonder dat ze daar iets aan gedaan hebben. Mogen wij en de kinderen ook al in deze gaven van vergeving en vernieuwing delen? Hij bezit de middelen om in al onze behoeften te voorzien. Hij wil onze netten vullen met Zichzelf, met de overvloed van Zijn genade en dat alles om niet, zonder dat we er iets voor moeten aanbieden.
- Vanuit het middagmaal kunnen we een lijn trekken naar het Heilig Avondmaal. Daar is het niet de dominee, maar eigenlijk de Heere Zelf, Die als Gastheer nodigt: 'Komt, want alle dingen zijn gereed.' Aan de avondmaalstafel wil de Heere het geloof van Zijn kinderen door de tekenen van brood en wijn versterken. Daar worden ze vermaand (onderwezen) en verzekerd van Zijn hartelijke liefde en trouw jegens hen.

c. Jezus' gesprek met Petrus (Joh. 21: 15-17)

UITLEG VAN DE TEKST

Na het middagmaal richt de Heere Jezus Zich tot Petrus en stelt hem drie vragen. Die drie vragen hebben betrekking op de drievoudige verloochening van Hem door Petrus. Te midden van de andere discipelen wordt Petrus in zijn ambt hersteld. De eerste keer in vers 15 vraagt de Heere Jezus: 'Simon, zoon van Jonas, hebt gij Mij liever dan dezen?'

Petrus wordt aangesproken met zijn geboortenaam, zoals Jezus hem ook aansprak bij hun eerste ontmoeting (Joh. 1: 43). Dan vraagt Jezus Petrus of hij Hem meer liefheeft dan de andere discipelen Hem liefhebben. Dat had hij namelijk beweerd. Toen de Heere hen waarschuwde dat ze allen aan Hem geërgerd zouden worden en hem zouden verlaten, heeft Simon beweerd dat dit van hem niet kon gelden, al zouden ze allen Hem verlaten: 'Al werden zij ook allen aan U geërgerd, ik zal nimmermeer geërgerd worden' (Matth. 26: 33). Simon meende toen dat hij meer liefde had tot de Heere dan de andere discipelen. Vandaar die vraag, maar door zijn verloochening was het tegenovergestelde gebleken. Is dit nog zo Simon, sta je met je liefde nog boven de andere discipelen? Petrus antwoordt bescheiden. Hij bevestigt de vraag en doet een beroep op Jezus' kennis van zijn hart: 'Gij weet, dat ik U liefheb.' Het 'liever dan dezen' neemt hij echter niet over en stelt zich hierdoor niet boven de andere discipelen. Die bescheidenheid van Petrus blijkt ook uit het andere woord voor liefde dat hij gebruikt. In het Grieks, de grondtaal, zijn er drie woorden voor liefde, die allemaal een verschillende betekenis hebben. Eén woord is het woord eros, denk aan de verwerpelijke erotiek. Het woord wijst op de lichamelijke liefde, liefde tussen man en vrouw waarbij seksuele gevoelens een belangrijke rol spelen. Dit woord komt hier niet voor. Petrus gebruikt in het antwoord een vorm van het woord philio, wat een oppervlakkige, vriendschappelijke liefde betekent. Liefde op het sociale vlak, tussen gezinsleden, familieleden, vrienden, vriendinnen. De Heere Jezus gebruikt echter in Zijn vraag een werkwoordsvorm van het woord: agape. Dat is de echte diepe liefde, de zichzelf gevende liefde, liefde zonder eigen belang. Dat vraagt de Heere Jezus de eerste keer: 'Hebt gij mij liever (agapais) dan dezen?' Nee, zo'n vraag kan Petrus niet met 'ja' beantwoorden, maar zwijgen is ook onmogelijk. Petrus antwoordt bescheiden met (philio). 'Ja, Heere, Gij weet, dat ik U liefheb (philo).' De liefde door Gods Geest in zijn hart uitgestort kan noch wil een ander geluid laten horen. 't Is waar, Petrus weet dat hij niet beantwoordt aan de volmaakte liefde die de Meester van hem eist en ook waardig is, vandaar dat hij dat andere woord voor liefhebben gebruikt, maar hij durft toch te zeggen, dat er maar één zaak is die zijn ziel inneemt en dat is zijn liefde tot Jezus. Hij bevestigt dus de vraag en doet een beroep op Jezus' kennis van zijn hart: 'Gij weet, dat ik U liefheb.' Het 'liever dan dezen' neemt hij echter niet over en stelt zich hierdoor niet boven de andere discipelen. Na dit antwoord herstelt Jezus hem in zijn ambt met de opdracht: 'Weid Mijn lammeren.' De gelovigen vergelijkt Jezus bij een kudde schapen (Joh. 10). Zelf is Hij de goede Herder. De discipelen zijn herdersknechten. Petrus moet de lammeren weiden.

De lammeren zijn de kleintjes van de kudde, degenen die nog maar korte tijd geleden tot geloof zijn gekomen. Weiden betekent voeden of voedsel verschaffen. Dan stelt de Heere Jezus voor de tweede maal aan Petrus een vraag (vers 16). Het is dezelfde vraag als de eerste keer, maar nu zonder toevoeging. Heeft Petrus Hem lief, maar dan evenals de andere discipelen? Weer gebruikt de Heere Jezus hetzelfde woord voor liefde, de diepe liefde, agape. De discipel geeft precies hetzelfde antwoord als op de eerste vraag. Hij durft niet met agape te antwoorden. Hij antwoordt opnieuw met *philio*, de oppervlakkige liefde. Opnieuw krijgt hij een opdracht van de Heere Jezus: 'Hoed Mijn schapen.' Het hoeden wijst op de totale zorg van een herder voor de schapen. Vervolgens stelt de Heere Jezus voor de derde keer de vraag (vers 17): 'Simon, zoon van Jonas, hebt gij Mij lief?' En dan bij de derde keer gaat de Heere als het ware door de knieën en komt Hij tot Petrus: 'Simon, zoon van Jona, hebt gij Mij lief (*phileis*)?' Hij neemt het woord van Petrus over. Nee, dat wil niet zeggen dat het Petrus nu makkelijker wordt gemaakt, de beproeving gaat steeds dieper. Als Jezus voor de derde keer eenzelfde soort vraag stelt, wordt Petrus bedroefd. Driemaal een vraag naar zijn liefde tot Jezus, herinnert Petrus aan zijn drievoudige verloochening. Hij antwoordt nu niet meer met 'ja', maar doet een beroep op Jezus' alwetendheid: 'Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik U liefheb (*philio*).' Als Petrus voor de derde maal een hartelijke belijdenis uitsprekt doet hij dat opnieuw met *philio*, nu van dezelfde werkwoordsvorm als de Heere Jezus gebruikt. Petrus beantwoordt deze vraag voor de derde keer niet meer met: 'Ja Heere, Gij weet dat ik U liefheb.' Hij doet een beroep op de alwetendheid van Christus: 'Heere, gij weet alle dingen. Gij doorgrondt en kent mijn hart.' Petrus kan en wil niet anders dan Hem liefhebben, omdat Jezus hem liefheeft. Jezus zegt daarop tot hem: 'Weid Mijn schapen.' Zo herstelt de Heere Jezus Zijn discipel weer in het ambt. Petrus kon uit de Schriften en het onderwijs van Jezus weten wat een goede herder aan zijn kudde verplicht was (Ps. 23, Jes. 40, Ezech. 34, Luk. 15 en Joh. 10). In zijn latere brief heeft Petrus deze opdracht door mogen geven aan de ouderlingen (1 Petr. 5: 1-4). In aansluiting op zijn vragen aan Petrus zegt Jezus met stellige zekerheid ('Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u') iets over de toekomst van deze discipel. Als jongeman was Petrus op zijn vrijheid gesteld. Hij deed zelf zijn gordel om en kon gaan en staan waar hij wilde. Maar bij het uitvoeren van zijn opdracht, namelijk het zorgen voor de kudde, zal hij in toenemende mate zijn vrijheid verliezen. Als oudere man zal hij zijn handen uitstrekken en door een ander omgord (geboeid) worden en gebracht worden naar een plaats, die hij niet wil: de plaats van de terechtstelling.

De evangelist Johannes vult in vers 19 aan dat de Heere Jezus met Zijn woorden (in vers 18) wil aangeven dat Petrus door marteldood zou sterven en daardoor God verheerlijken. Volgens overleveringen is hij in het jaar 64 te Rome onder Nero door kruisiging met het hoofd naar beneden om het leven gebracht. Hij achtte zich niet waardig op dezelfde wijze als zijn Meester te sterven. Na dit gesprek geeft Jezus aan Petrus de opdracht Hem te volgen. Gelet op vers 20 is dit volgen letterlijk bedoeld. Maar tegelijk kan het opgevat worden als de opdracht om Jezus in geestelijke zin na te volgen. Petrus loopt Jezus achterna, hoort nog iemand volgen, kijkt achterom en ziet dat het Johannes is. Deze discipel wil uit liefde voor de Heere Hem eveneens volgen. Als Petrus ziet dat ook Johannes Jezus volgt, vraagt hij hoe de toekomst van Johannes zal zijn. Jezus zegt dat hetgeen Petrus vraagt, niet voor hem bestemd is om te weten: 'Indien Ik wil, dat hij blijve, totdat Ik kom, wat gaat het u aan? Volg gij Mij.' Petrus moet zich niet bemoeien met de toekomst van Johannes. Hij moet zich helemaal richten op het volgen van Jezus. De woorden die Jezus tot Petrus sprak, zijn door broeders in die dagen verkeerd begrepen. Ze zeiden dat Johannes niet zou sterven, maar in leven zou blijven tot de wederkomst van Christus. In vers 23 maakt de evangelist duidelijk dat Jezus dát niet gezegd heeft en legt de nadruk op het 'indien'. Johannes sluit 'zijn' evangelie in de laatste twee verzen af met een persoonlijk slotwoord, waarin hij duidelijk maakt dat de Heere Jezus veel meer wonderen heeft gedaan dan de apostel heeft kunnen opschrijven.

TER OVERWEGING

- De vraag die aan Petrus wordt gesteld, komt ook tot ons en de kinderen: 'Hebt gij Mij lief?' De Heere vraagt niet of Petrus wel genoeg kennis heeft. Hij vraagt evenmin of Zijn discipel wel echt bekeerd is, ook niet of hij wel uitverkoren is. De Heere vraagt naar de vrucht van de bekering en dat is liefde. Hebt gij Mij lief? Dat is de vraag waar het op aan komt. 'Want al ware het dat iemand het geloof had, zodat hij bergen verzette, al ware het, dat iemand de taal der engelen sprak en wist al de verborgenheden, maar had de liefde niet, zij is hij nog slechts een luidende schel en een klinkend metaal geworden.' Liefdeloos is goddeloos. Wie de liefde niet heeft, die heeft God niet. Waar God is, daar is de liefde. Zonder de liefde is alles dood, hard en koud. De liefde tot God hoort bij het geestelijk leven. Zelfs in liefdeloze tijden blijft de liefde op de bodem van het wedergeboren hart liggen.
- Van nature missen we die liefde. Al doen we nog zo aardig tegen een ander, er leeft vijandschap in ons hart tegen God. We zijn zoals we geboren zijn liefhebbers van onszelf.

Zo klonk het bij het doopvont: 'kinderen des toorns'. Zodra een zondaar wordt wedergeboren, krijgt hij God lief, omdat de liefde Gods in het hart wordt uitgestort. De belofte in de doop verplicht ons tot liefde tot God: '...dat wij deze enigen God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganser harte, van ganser ziele, van ganse gemoede en met alle krachten...' Met de kinderen kan dit stukje uit het doopformulier gelezen en besproken worden. Benadruk maar dat de Heere wat Hij vraagt, ook wil schenken op het smeekgebed, mild en overvloedig.

- Over de verschillende soorten van liefde kan met de oudere kinderen worden doorgesproken. Wijs er maar op dat eros geen goede en echte liefde is.
- Maak duidelijk dat we de vraag 'Hebt gij Mij lief?' niet naast ons neer mogen leggen. Als we de Zaligmaker nog niet liefhebben, dan dringt Zijn liefde ons: laat u met God verzoenen.

Wat zijn we gelukkig als we met Petrus mogen zeggen: 'Heere, Gij weet alle dingen, gij weet, dat ik U liefheb.' Dan hebben we Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad.

- In het slot van deze geschiedenis ligt de nadruk op het volgen. Petrus heeft iets gehoord over zijn toekomst en wil graag weten wat Johannes te wachten staat. Jezus maakt hem duidelijk dat hem dat niet aangaat: 'Volg gij Mij.' En dat bevel geldt nog steeds voor ons allen.

GEOLOFSLEER

God dienen en Jezus volgen kunnen we niet in eigen kracht. We willen het niet eens. God moet het ons Zelf leren. Dat God de eerste is, komt mooi naar voren in de Heidelbergse Catechismus, zondag 12 (vraag 32) en 21 (vraag 55), waar benadrukt wordt dat we door het geloof in de Heere Jezus en in vertrouwen op Hem mogen delen in Zijn gaven. Dan kunnen we zelf ook dienen.

